

*Знам да ће након моје смрти давати
много смећа на мој гроб, али ће ја већрови
историје немилосрдно расишиши.*

Јосиф Висарионович Стаљин

1.

Ивана је стајала у реду, у маркету, имајући утисак да јој тело заузима исувише простора. Флуоресцентно светло деформисало јој је лице, чинећи га туђим, а хладњак с млечним производима враћао одраз у ком се није одмах препознала. Осећала је поглед купца иза себе. Перверзњак, погађате, зури у њене груди. Патила је што нису мање, свесна да су магнет за погледе са којима није знала да се избори. Веровала је да јој је десна брадавица већа од леве и да тај, наоко неуочљив недостатак, сви примећују. У њих, уосталом, нису гледали онако како маркирају попрсја других жена – већ су нетремичним одмеравањем процењивали управо ту неподударност. Несавршенство је рађало несигурност, а несигурност страх – ланац неповољних околности код ње је функционисао беспрекорно: плашила се паукова, стонога, слепих мишева, вожње лифтом, нестанака струје те прелажења преко пешачког кад возачима трепти условно зелено.

Театрално је привукла торбу уз тело, у секунди се постидевши тог геста. Мислила је о својој десној

брадавици, гледајући у под, као да тамо лежи одговор:

– Престани да умишљаш – понављала је себи, али та реченица никад није радила. Мушкарац иза ње се накашљао. Сакупивши храброст да се окрене, погледала је у његовом правцу, суочивши се с потпуном незаинтересованошћу. Равнодушност је сматрала формом одбацивања. Стигавши на ред пружила је новац, преузимајући кусур још једном се осврнула, с детињом надом да ће је напослетку приметити.

Хронично несналажљива, помало и смотана, Ивана је истински живела једино у сновима. Колебљивост и храброст, истина и лаж, фикција и реалност код ње су толико измешане да се никад не зна где једно почиње а друго завршава. Верујући да је обећана оном ког је сретала у сну – у свакидашњици на лепоту није полагала превише. Кад се о свему поверила мајци, додатно је увећала ионако предимензиониране бриге. Младића, наиме, није само сањала – већ је са њим сваке ноћи водила и љубав. Мајчин страх растао је брже од теста хроно хлебова које је сваког јутра месила и пекла. Свесна како „демони улазе кроз уста“, Славица се трудила да своју јединицу здраво храни, не би ли из ње истерала бачене чини:

– Ниси ти, ћеро, гладна љубави, него витамина – говорила је, гурајући јој тањир под нос. Кад би посумњала да се проблем не може превазићи бираним исхраном – посећивала је надрилекаре и

врачаре, остављајући им већи део и иначе мизерне инвалидске пензије. По замућеном погледу и размицању граница између маште и јаве, детектовала је чињеницу да Иванине поступке узрокује црна магија – за шта је, такође, кривила себе, и „извесне грехе“ почињене у властитој младости. Сањати живе снове може свако – али живети у њима поремећај је који није смела да игнорише. И даље згодна, Славица се у раним четрдесетим одрекла телесних страсти – целокупним држањем дајући до знања да за авантуру или ситни флерт, а камоли озбиљнију везу, није заинтересована. Иваниним одрастањем, школовањем, потом студирањем и младошћу, компензовала је пропуштена задовољства. Као и сваки „хеликоптер“ родитељ, оптерећивала се страхом да ће јој најбитније промаћи. Као што се, кад Берту изведе у шетњу, фокусира на то да пудла не усиса бачену или са намером затровану храну – с истом позорношћу третира је и Иванине друштвене контакте. Највише су је плашили мушкарци. Превејани ласкавци који, када им се дигне, смишљају најбезочније лажи како би вас придодали листи „трофеја“. Блокира је сазнање да Ивана, све злокобније, израста у девојку с најлепшим грудима на свету. Или бар свету унутар ког су се њих две кретале. Свету нејасних, недефинисаних обриса, чије се координате узнемирујуће шире. Ђерку је зато држала подаље од људи, стратешки је усмеравајући ка књигама. Веровала је да литература учи колико је важно да се, кад је о мушкарцима

реч, с ума не сметне неопходни опрез. Посебан неспокој иницирале су љубопитљиве комшије, коментарима увијеним у форму добросуседске присности, на тему Иваниног раста и вансеријске лепоте – видевши у њој нимфицу коју би радо појебали, онако како је „префињени“ професор Хамберт Хамберт, вођен предаторском раскалашношћу, обљубио Лолиту, не презајући од тога да се претходно ожени њеном мајком. За Славицу Лолита је престала да буде роман, претворивши се у упозорење!

Што се уклопљености у заједницу тиче, Ивани се није имало шта приговорити: у двадесет шестој дипломирала је психологију, уписавши и докторске студије. Узрок њених проблема био је у романима које је читала. Гутајући их страствено, ликови које воли искакали би из књига, настањујући јој свакодневицу. Насупрот површним односима с колегама са факса, саживљеност с јунацима фикције била је дубља и захватнија, попут тајне еротске игре са собом. Читање је најсличније тумарању кроз шуму – кренеш стазом па заборавиш не само где се налазиш, већ и којим си се путем запутио. Најбоље да сметнеш с ума и да си то ти. У рукавцима текста наићи ћеш на љуте траве, сасушена стабла, сатруле вргање, костуре мртвих животиња или живе зечеве што, брзином коју тешко пратиш, искачу из шипражја задивљујући те појавношћу. Шумске јагоде и боровнице, помешане с мирисом смоле и влаге, које гуташ у сласт, пуштајући да ти се дуго топе у

устима. Понекад сретнеш и вијугаву змију, што те подсети да си незван гост и да мораш поштовати шумски ред. У тексту је најважније пронаћи нишу. Осунчани пропланак где можеш да легнеш, препуштајући се ветру и тишини. Имај поверење у писца – он ће ти, пре или касније, понудити излаз, ако уопште будеш хтео да излазиш... Увиђајући везу између читања и смрти, задовољство читања морала је стално да понавља. Једног по једног одсањала је све Карамазове, мачак Бегемот постао јој је сапутник, као и она огромна буба у коју се претворио Грегор Самса. Као у литератури Бернхарда, Гомбровича, Хандкеа или Пруста, чију суштину одређује недогађајност – егзистенцију су јој чинила понављања. У књижари или библиотеци остајала би сатима, свесна да ће јој и живот имати другачији ток ако се, уместо ове коју чита, определи за неку другу књигу. У тишини стана понекад би чула кораке који нису припадали ни њој ни мајци. Уједначене. Стрпљиве. Као да неко босоног тапка ходницима отворене књиге. Појачану пажњу поклањала је романима посуђеним из градске библиотеке – похабаним од употребе, с мноштвом порука исписаних ко зна кад:

Твоја прошлости крије се иза твојих ћутања.

*Грешке и неодредљивости данашњице одредиће
твоју будућност.*

Узнемирава је што не може одолети читању Булгакова – тај писац и мрак који сублимише наговештавају озбиљне невоље:

*Једном, у њролеће, док је Сунце незайамћено
йржило из њравца зайада, код Патїријаршиј-
скої рибњака у Москви њојавила су се два ѡра-
ђанина.*

„Случајности“ се почеше умножавати. Крајичком ока спазила би врх мачјег репа – иако у стану нису имале мачку. Ноћима је слушала звук капања воде. Провераваала купатило, но умиваоник би био сув – док није схватила како капање долази из правца полице с књигама. Претерана рефлексивност држала ју је даље од поезије све док, шетајући Калемегданом, није налетела на Мајаковског. С излизаним качкетом на обријаној глави и неприродно истуреном доњом усном, изгледао је крхкији и млађи него што је замишљала. Опсесивно је понављао:

*Онда је рекла да сам ѡад, којеї ѡреба удиїи,
– а ја сам хїео људиїи, људиїи, људиїи...*

Није знала треба ли да му приђе или да побегне.

Сваки стих код ње је будио и страст и страх.

2.

Ништа није неизвесније од садашњости. Прошlost и будућност ионако се стално преобликују – урањање у океан садашњице подразумева опрез, резултирајући грешкама. Ово нико не зна боље од Адама Мразовића, студента завршне године историје на Филозофском факултету у Новом Саду, сина руског дипломате Алексеја Мразовича и рано преминуле српске манекенке Ирине Мразович, рођене Дунђерски, носитељке престижне титуле „Мис мокре мајице Социјалистичке Федеративне Републике Југославије за 1984. годину“. Премда је, за разлику од мајке, још жив, Адам оца познаје само кроз фрагменте. Вечито на дистанци, лишен истинске родитељске брижности, емотивно и физички одсутан, с ауром nelaгоде која и приче о дипломатским успесима чини неуверљивим. Постепено, Адам почиње да схвата како његов отац није никакав дипломата већ – шпијун. Човек чија се „мисија“ састоји у врбовању угледника, али и ординарног шљама, ангажованог ради „заштите виталних руских интереса на Балкану“. Логистику

његове *дипломатије* чинили су среброљубиви свештеници, уредници медија, навијачке вође, угледни привредници, осуђивани насилници, скупштински посланици, дилери, ескорт девојке, научници, писци, па и академици. Сви они део су исте мреже у којој се корупција, дезинформисање, лобирање, подвођење и уцене називају другим именима. Заузврат добијају друштвена признања, политички напредак, медијску заштиту или имунитет од кривичних гоњења. Формално тајни, добри односи руских и српских служби безбедности јавна су ствар, историјски утемељени још из доба Охране, чије империјално наслеђе, преко Коминтерне и НКВД-а, живи и даље, мењајући форму али не и суштину.

Монументална, необарокна палата Лубјанке, налик тврђави, с фасадом од жуте опеке на Тргу Ђержинског у Москви, намену вуче још из XVIII века, кад постаје седиште царске тајне полиције – Охране¹. Утемељитељком њене мрачне славе сматра се грофица Дарија Салтикова – међу најозлоглашенијим серијским убицама које људска врста познаје. Дарија је била узорна грађанка и смерна хришћанка која, након смрти мужа, улази у везу с унуком славног песника Фјодора Тјутчева. Након његове издаје и женидбе млађом женом, постаће синоним за садизам и убијање из задовољства. У свакој жени видевши конкуренткињу, бес узрокован доживљеним понижењем искаљиваће на

¹ Отделение по охранению общественной безопасности и порядка.

слугама. Изразиту окрутност показаће према лепотицама и млађим девојкама: зверска бичевања, ломљења костију, жигосања усијаним гвожђем, потапања у кључалу воду и паљења косе праћена су оргијастичним ужитком. С одличним везама у полицији, али и код локалних и црквених власти, Даријин крвави пир трајао је годинама, док, након притужби, тачку на њен случај није ставила лично царица Катарина Друга. Након јавног премлаћивања на Црвеном тргу, осуђена је на доживотну робију, коју служи у подруму зграде, где ће до смрти бити третирана као мушки осуђеник, како је и шишана. Доживљавајући је увредом за женски род, велика императорка забраниће јој да се изјашњава као жена. Након бољшевичког преврата, у Лубјанку стиже Сверуска комисија за борбу против контрареволуције и саботаже – Чека². Будући без прозора, њен последњи спрат од 1920. године функционише као затвор у ком, међу осталим, тамнују Осип Манделштам, Исак Бабел, Николај Гумиљов, Павле Флоренски, Борис Пиљњак, те потоњи нобеловац Александар Солжењин. Попут змијолике хидре, разгранатим пипцима Лубјанка је зграбила и неколико суседних зграда, које са седиштем Службе повезује мрежа подземних тунела те унутрашњих и спољних степеништа, сличећи малигној израслини на телу града.

² Всероссийская чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией и саботажем.